

Ukraina sõjapõgenikud Eestis – rahvastik ja lõimumine

Ukrainlased on moodustanud suurima Eestisse sisse­rändajate rühma juba alates 2018. aastast, sõda aga suurendas nende arvu ligi 10 korda. Ukraina sõjapõgenike võimalik Eestisse elama jäämine lükkab edasi Eesti rahvastiku vähenemist, kuid arvestades viimaste andmetega, kus meeste osakaal on varasemast suurem, mõnevõrra vähem, kui Arenaguseire Keskus leidis 2022. aasta kevadel.

Näiteks kui Eestisse jääb püsivalt elama 30 000 sõjapõgenikku, tõstab see Eesti rahvaarvu sõjajärgse tasemest

kõrgemaks 19 aastaks (varasema prognoosi järgi 22 aastaks). Selleks et Eesti rahvastik saajandi lõpuks ei kahaneks, on vaja kas sündivuse kasvu vähemalt 10%, positiivset rändesaldot u 3900 inimest keskmiselt aastas või mingit kombinatsiooni sündivuse kasvust ja positiivsest rändesaldost. Eesti elanikkonna toetus Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmi­sele on olnud kõrge. Lisaks on senine majanduse käekäik ja töökäte puudus toetanud saabunud inimeste siirdumist töö­ellu.

2022. aastal suurenes Eesti rahvaarv Ukraina sõjapõgenike sisse­rände tulemusena.

Statistikaameti registreeritud rände statistika järgi saabus 2022. aastal Eestisse 42 022 ja lahkus 10 422 inimest. Riiki saabunutest olid 2/3 Ukraina kodanikud. Nad on moodustanud suurima sisse­rändajate grupi juba alates 2018. aastast, kuid varasemalt on ukrainlaste rändemahud olnud palju väiksemad. Kui 2021. aastal lisandus Eestisse 3047 Ukrainast pärit elanikku, siis 2022. aastal sõja tagajärjel 31 584. Kuna Eestis suri 2022. aastal rohkem inimesi kui sündis (11 588 vs. 17 245), siis just sõjapõgenike sisse­rände tulemusena suurenes Eesti rahvaarv 25 943 inimese võrra 1 357 739 inimeseni.

Sõjapõgenikele loodud [vastuvõtu ja infopunktide statistika andmetel](#) on alates sõja algusest Ukrainast Eestisse sisene­nud sõjapõgenikke kokku 122 554, kellest 55 792 on lahku­nud ja 66 762 jäänud Eestisse. [ÜRO Pagulasameti andmetel](#)

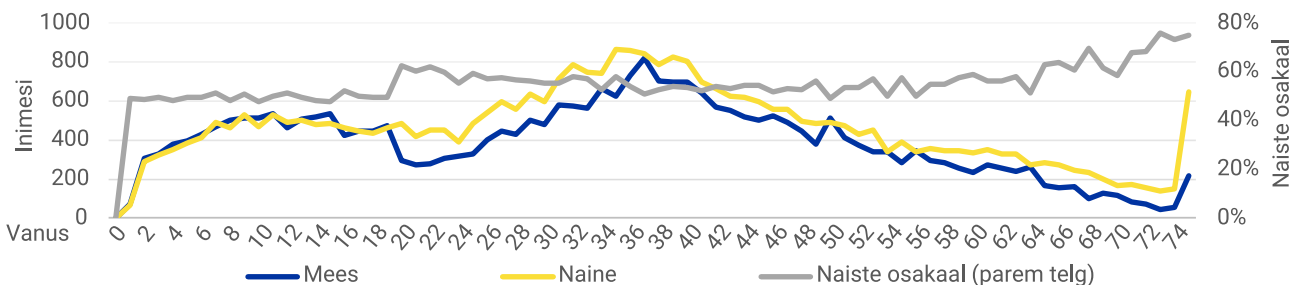
on Eesti Ukraina sõjapõgenike suhtarvu poolest 1000 elaniku kohta kolmandal kohal Tšehhi ja Poola järel. Ligi kahekordne erinevus Statistikaameti avaldatud Ukraina sõjapõgenikest elanike arvu ja Sotsiaalkindlustusameti sisse­rändearvu vahel tuleneb sellest, et vaid osa Eestisse saabunud sõjapõgeni­kest on taotlenud ja saanud ajutise kaitse, mis on võrdsus­tatud elamisloaga.

Mitte kõik Ukrainast tulnud või tulevad põgenikud ei jää Eestisse elama. Enamgi veel – Eestisse tulnud ukrainlased võivad olla riigiüle­sed pendelrändajad, kes võivad nii hõivi kui lõimumiselt laiemalt olla seotud mitme riigiga (vt ka [Rändetulevik Ukraina ja Eesti näitel](#)). [Viimatise küsitlus-uuringu järgi](#) ligi 25% ajutise kaitse saanud põgenikest arvab, et ka kolme aasta pärast ollakse Eestis.

Uuendatud vanuselise ja soolise jaotuse tõttu võib oodata rahvaarvule avalduva positiivse mõju kiiremat taandumist.

Paratamatult sõltub sõjapõgenike edasine rändemuster sõja lõppemisest ja edasisest Ukraina ühiskonna arengust. [Sõja alguses eeldas Arenaguseire Keskus oma stsenaariumites](#), et Eestisse jääb elama kas 10 000, 30 000 või 60 000 inimest ning eeldasime, et sõjapõgenike sündimus ja suremus ei erine Eesti kodanike sündimusest ja suremusest.

Aastaga oleme rohkem teada saanud saabunute soolisest ja vanuselisest jaotusest (vt joonis 1). Võrreldes sisse­rände algusperioodi andmetega on meeste ja naiste osakaal keskmistes vanusrühmades nüüdseks mõnevõrra sarnasem. See ajendab ka uuesti vaatama, milliseks võib nimeta­tud stsenaariumide järgi kujuneda Eesti rahvastik tulevikus.

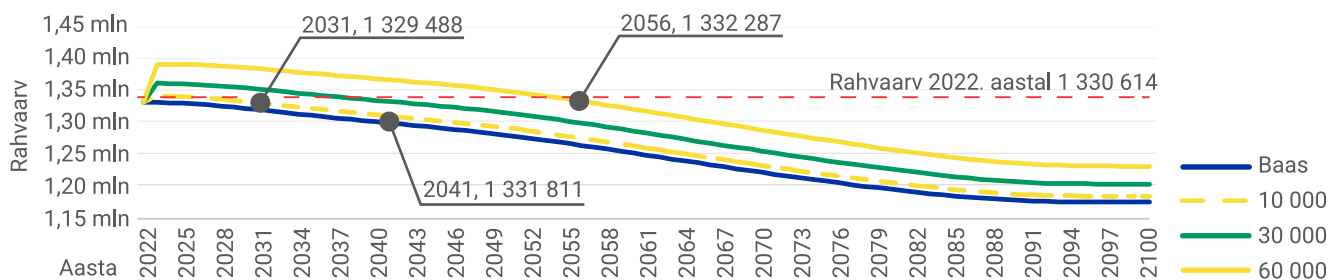

Joonis 1. Ukraina sõjapõgenike jaotus seisuga 31.01.2023. Allikas: Politsei- ja Piirivalveamet

Kuigi Eestisse elama jäävad sõjapõgenikud suurendavad alguses rahvaarvu, siis pikemas perspektiivis rahvaarv Eestis siiski väheneb tulenevalt madalast sündimusest ning väikesest sisse- ja tagasirändest. 10 000 sõjapõgeniku liisandumine aitaks Eesti rahvaarvu 2022. aasta alguse tasemest suuremaks saada 8 aastaks (varasema prognoosi

järgi 9 aastaks), 30 000 põgeniku liisandumine 19 aastaks (varasema prognoosi järgi 22 aastaks) ja 60 000 põgeniku liisandumine 34 aastaks (varasema prognoosi järgi 40 aastaks). Seega uuendatud vanuselise ja soolise jaotuse tõttu võib oodata rahvaarvule avalduva positiivse mõju kiiremat taandumist.

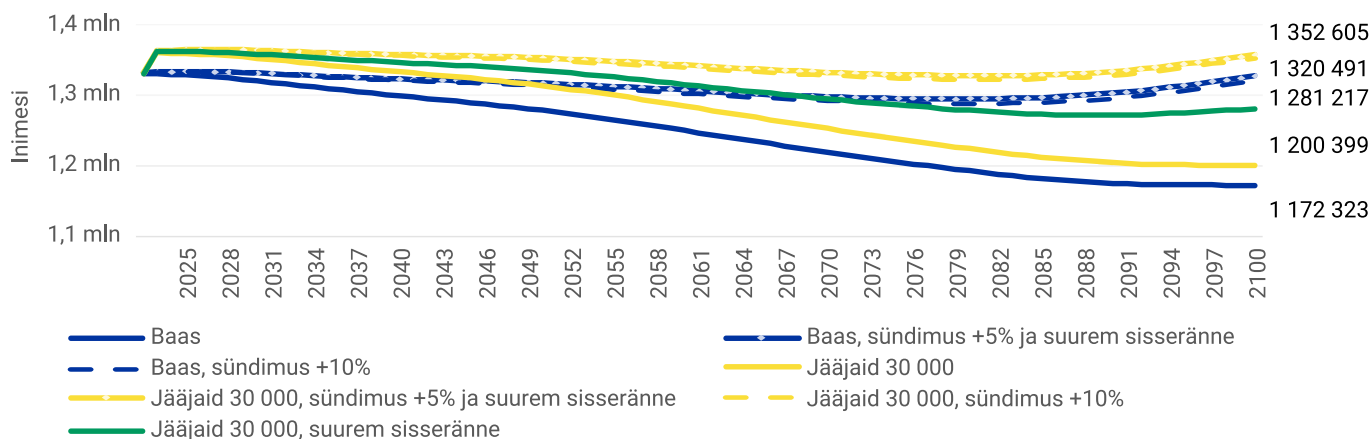
Ukraina vabadussõjast ajendatud usutavasti erandlik sissetõu ei lahenda Eesti rahvastiku pikaajalisi väljakutseid.

Joonis 2. Eesti rahvaarv 2022–2100. Allikas: Arenguseire Keskus, autorite arvutused

Lisanduvad inimesed suurendavad mõnevõrra ka sündivust, mille tõttu ka pikemas perspektiivis on rahvaarv võrreldes Eurostati baasprognosis suurem. Baasprognosis võrreldes on Eesti rahvaarv 2100. aastaks 10 000 sissetõunuga stsenaariumis suurem ligi 9000 inimese võrra; 30 000 sissetõunuga stsenaariumis ligi 28 000 inimese võrra ja 60 000 sissetõunuga stsenaariumis ligi 56 000 inimese võrra. Eelmise aasta varajases prognoosis hindasime rahvaarvu suuremaks (algse prognoosi järgi võrreldes baasprognosisiga vastavalt ligi 13, 39 ja 78 tuhande inimese võrra), kuna eeldasime suuremat naiste osakaalu, mis suurendab sündivust.

Selleks et Eesti rahvastik saajandi lõpuks ei kahaneks, on vaja sündivusekasvu vähemalt 10% (praeguselt tasemelt 1,7 last naise kohta tasemele 1,87 last naise kohta aastaks 2060) või positiivset rändesaldot u 3900 inimesest keskmiselt aastas (võrdluseks: 2019. aastal oli rändesaldo 5371 ja 2020. aastal 3782 inimest) või mingit kombinatsiooni sündivuse kasvust ja positiivsest rändesaldost (nt 5% sündivuse kasvu koos täiendava 3200 inimese iga-aastase sissetõunega).

Joonis 3. Eesti rahvaarv 2022–2100. Allikas: Arenguseire Keskus, autorite arvutused

Arenguseire Keskuse prognoos ei hinda võimalikku muutust Eesti rahvastiku rahvuslikes koosseisus. Seda lünka aitab aga täita Tartu Ülikooli prognoos. Akadeemik [Tiit Tammaru](#) hindas, et ilma täiendava rändeta vähenenud prognoosi järgi saajandi keskpaigaks eestlaste arv 7%, kuid rahvastiku vähemusrühmade arv 17%. Kui Eestisse peaks

jääma 35 000 varjupaika taotlenud inimest, siis muutuks vähemuste kahanemise kiirus väiksemaks 2% võrra. Ehk kui eestlaste osakaal kogurahvastikus oleks ilma 35 000 ukrainlase lisandumiseta kasvanud 2050. aastaks ligi 4%, siis koos nimetatud sissetõunega kasvab see ligi 2% võrra.

Lõimumine

Ühiskonna jätkusuutlikkuseks ja siduseks on vajalik saabunud inimeste lõimumine püsirahvastikku. Ukrainast tulnud sõjapõgenike lõimumine Eesti ühiskonda sõltub nii Eesti ühiskonna liikmete valmisolekust vastu võtta ja toetada uusi elanikke kui ka majanduse olukorrast, sh töövõimalustest. Enne sõja algust läbi viidud [lõimumismonitooringute järgi](#) on Eesti ühiskonna lõimumine olnud järjepidev ja positiivse trendiga protsess ning muuhulgas on vähenenud erinevused eestlaste, mitte-eestlaste ja uussissetõudajate hõivevõimalustes.

[Riigikantselei avaliku arvamuse uuringud näitavad](#), et elanikkonna toetus Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmisele on kõrge, kuid sõja algusest saadik mõnevõrra langenud. Detsembris toetas sõjapõgenike vastuvõtmist 75% elanikest (eestlastest 82% ja muudest rahvastest elanikest 56%).

Lõimumist mõjutab majanduse olukord. [Statistikaameti](#) esialgsel hinnangul kahanes Eesti majandus 2022. aastal 1,3% ja kahanemine viimases kvartalis kiirenes. [Eesti pangaprognosis järgi](#) kasvab majandus sel aastal 0,4% ja aastatel 2024–2025 võib oodata majanduskasvu kiirenemist 3–4%-ni.

Jahenemine majanduses tähendab siiski ettevõtete vähenenud värbamissoove, mis tõstab elanikkonna töötuse määra ligi 3 protsendipunkti võrra kõrgemaks ehk 8,5 protsendini aastal 2023. See mõjutab ka Ukraina päritolu inimeste rakendumist Eesti tööturul. Jaanuari seisuga töötas ajutise kaitsega põgenikest 37% ja ajutise kaitseta, kuid töötamisõigusega ukrainlastest 56% ([Statistikaamet - Ukrainlased Eesti tööturul](#)). [Töötukassa andmetel](#) oli jaanuaris ajutise kaitse saajatest registreeritud töötuid 6514, mis on ligikaudu 23% ajutise kaitse saajatest.